

Sławomir Cudak

Kulturotwórcze funkcje współczesnej rodziny w Polsce

Pedagogika Rodziny 4/3, 59-69

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Sławomir Cudak

Spółeczna Akademia Nauk

Kulturotwórcze funkcje współczesnej rodziny w Polsce

The creating culture features of the modern family in Poland

1. Wprowadzenie

Wspólnota członków rodziny jest pierwszym i najważniejszym środowiskiem wychowawczym, rozwojowym, społecznym i kulturowym. Formułuje ona w dziecku cechy osobowości, kształtuje sfery emocjonalne, aksjologiczne, wprowadzając w życie i przekazując wartości kulturowe, tradycje, zwyczaje oraz wzory zachowań, które ułatwiać będą jego funkcjonowanie w grupach społecznych, w szkole i w całym społeczeństwie. W środowisku rodzinnym jej członkowie (rodzice, dzieci) kształtują swoje postawy, poglądy, sposób postępowania, normy moralne, etyczne, aspiracje. Rodzina w sposób bezpośredni bądź pośredni wyznacza i dąży do utrwalania przyjmowanych wartości, realizuje założone cele, przyczynia się do rozszerzania zakresu własnych potrzeb, zainteresowań i aktywności w różnych obszarach życia wewnątrzrodzinnego, jak i pozarodzinnego.

Grupę rodzinną charakteryzuje nie tylko wspólne zamieszkanie, wspólnotę materialną i ciągłość biologiczną, ale także wspólnotę kulturową. W realizacji funkcji społeczno- kulturowej rodzina jako mała formalna i jednocześnie nieformalna grupa społeczna dokonuje wie-

lostronnej socjalizacji młodego pokolenia [Adamski 2002]. Proces socjalizacji obejmuje nie tylko normy i wartości, reguły przyjęte w całym społeczeństwie, ale także ogół zachowań kulturowych, w tym i tradycji, zwyczajów przyjętych w życiu rodzinnym. Socjalizacja społeczna i kulturowa w środowisku rodzinnym wpływa na rozwój osobowości dziecka, jego edukację, przyjmowanie określonych ról społecznych, przygotowując je jednocześnie do współdziałania w grupach ludzkich, społecznościach lokalnych i globalnych.

Rodzice, najczęściej w drodze świadomego oddziaływania i tworzenia celowych sytuacji wychowawczo-socjalizacyjnych, spełniają istotną rolę w kształtowaniu w osobowości dziecka pewien zakres podstaw kultury, norm społecznych, zasad postępowania w wypełnianiu właściwych przez niego ról w społeczności najbliższej i tej dalszej. Te działania rodzicielskie umożliwiają zapoznavanie dzieci i wprowadzanie młode pokolenie w obszar kultury duchowej, materialnej i zachowań ludzkich.

Kulturotwórcze funkcje realizowane w środowisku domowym przez rodziców spełniają ważną rolę w procesie wychowania społecznego, patriotycznego, moralnego, estetycznego i intelektualnego. Bierne i czynne uczestnictwo zarówno rodziców, jak i dzieci w różnych dziedzinach kultury duchowej, materialnej oraz w zachowaniach, wzbogaca ich cechy osobowości i charakteru oraz tworzy system wielostronnych, korzystnych społecznie wartości.

Dzieci już od wczesnych okresów rozwojowych zostają przez rodziców w sposób bardziej lub mniej uświadomiony, stopniowo wprowadzone najpierw w kulturę życia rodzinnego, następnie w różne elementy kultury tkwiącej w środowisku lokalnym, potem makrosocjalnej, a także w dziedzictwo kultury globalnej, w tym europejskiej i ogólnoludzkiej.

Każda rodzina przejmuje dorobek kultury minionych pokoleń, utrwalając go, wprowadzając także do jego systemu nowe elementy, wzbogacając tym samym jego treść i zakres. Ten wielostronny i całościowy system kultury osobistej, duchowej, materialnej, w tym także przyjmowane tradycje, obyczaje i zwyczaje we wspólnocie rodzinnej, przekazywane są młodemu pokoleniu.

2. Pojęcie kultury

Zakres pojęcia kultury w naukach społecznych ma szerokie i często wielostronne znaczenie. W pedagogice, jak stwierdza F. Adamski

[2002], do kultury zwykło się zaliczać wychowanie człowieka, jego rozwój moralny, instytucje oświatowo-kulturalne, służące wychowaniu oraz system wartości tworzony w środowisku rodzinnym. W określeniu tym można wyróżnić trzy istotne komponenty

- wychowanie jednostki ludzkiej w różnych środowiskach społecznych,
- instytucje oświatowo-kulturalne, celowo oddziałujące na osobowość dzieci, młodzieży i dorosłych,
- wspólnotę rodzinną, która wychowuje i kształtuje podstawy systemu wartości.

Inny zakres pojęciowy kultury przedstawia A. Kłoskowska. Określa ona kulturę jako „względnie zintegrowaną całość, obejmującą zachowania ludzi przebiegające według wspólnych dla zbiorowości społecznej wzorów wykształconych i przyswojonych w toku interakcji oraz zawierającą wytwory takich zachowań” [1991, s. 18]. Pojęcie kultury w tym znaczeniu odnosi się głównie do sfery zachowań jednostki ludzkiej. Wzory takich zachowań uznawane są i przyjmowane przez ogół społeczeństwa. Natomiast wszelkie inne zachowania, przyjmowane przede wszystkim przez pewne tylko grupy społeczne, ale odrzucane i nieuznawane w całym społeczeństwie, nie stanowią dóbr kultury minionych i współczesnych pokoleń. Należy przyjąć, iż kultura zawiera system norm, wzorów zachowań i wartości i stanowi istotę życia społecznego określonego narodu. Utrwalone wytwory kultury, zarówno tej w postaci zachowań jednostek ludzkich w społeczeństwie, jak dobra kultury materialnej i duchowej, są istotnym wskaźnikiem ciągłości społecznej narodu i państwa oraz jego tożsamości. Słuszny zatem wyraża pogląd S. Kowalik, który dowodzi, iż „pierwszym mechanizmem wpływu kultury na życie społeczne jest proces socjalizacji” [1994, s. 277]. Stąd też istotną rolę w procesie socjalizacji spełnia zasada przyswajania i poznawania reguł postępowania, norm społecznych, wartości muzealnych i etycznych.

Rodzina, grupy społeczne, całe społeczeństwo kształtuje – w drodze przekazu młodemu pokoleniu – dobra kultury. Przekaz ten może być ukierunkowany, celowy poprzez wychowanie, a także w drodze codziennych interakcji i doświadczeń społecznych nieuświadomionych. Leon Dyczewski zwraca uwagę na fakt, iż elementy kultury tworzą „swoistą sieć znaczeń tkaną przez pokolenia, w której swobodnie po-

ruszają się tylko ci, którzy w niej wzrastają i dalej ją tworzą. Wytwory ich powiązania swój charakter kulturowy czerpią z osób aktualnie je rozumiejących i nimi się posługujących. Dlatego kultura każdego społeczeństwa, każdej grupy jest taka, jakimi są ich członkowie i z kolei ich cechy osobowościowe są takie, jaka ich kultura” [1993, ss. 38–39].

Kultura w każdym społeczeństwie tworzy pewien system, składający się z poszczególnych elementów: materialnego, duchowego i zachowań ludzkich. Elementy te tworzą pewną całość kulturową, która jest wzbogacona przez minione i współczesne pokolenia ludzkie. Wielostronne dobra kultury, szczególnie tej społecznej, stanowią jeden z istotnych mechanizmów, obok naśladownictwa i identyfikacji, socjalizacji, adaptacji i rozwoju jednostki ludzkiej, przede wszystkim dzieci i młodzieży, jako że mają oni jeszcze plastyczną i chłonną osobowość.

3. Przekaz kultury w środowisku rodzinnym

Wspólnota rodzinna jako instytucja społeczna z jednej strony tworzy własny system wartości, norm społecznych, wzorów zachowań, tradycji i zwyczajów, z drugiej strony funkcjonuje jako podsystem społeczny w określonym społeczeństwie. Dlatego też, żyjąc w lokalnej i globalnej makrostrukturze społecznej, przejmuje od niej pewne wartości, kulturę symboliczną i materialną. Nabyte elementy kultury rodzina pochodzenia utrwała i rozwija w toku wielostronnych interakcji międzyludzkich, tworząc pewien logiczny system kultury życia wewnątrzrodzinnego i pozarodzinnego w środowisku lokalnym. Cały dorobek kultury, funkcjonujący w systemie środowiska rodzinnego, zostaje w drodze socjalizacji i wychowania przekazywany młodemu pokoleniu.

Rodzina funkcjonująca w II połowie XX wieku i wcześniej, stanowiąc rozszerzoną wspólnotę – dziadków, rodziców, dzieci i wnuków – przekazywała młodemu pokoleniu w drodze socjalizacji i celowych oddziaływań, normy zachowań, system wartości, tradycje i zwyczaje zakorzenione i utrwalane w każdym pokoleniu. Współczesna rodzina, choć czesto pozostaje mała (rodzice, dzieci) i zaburza jej system kulturowy m.in. takie elementy życia społecznego, jak massmedia, amerykanizacja stylu życia, migracja zarobkowa, konfuzja wartości społecznych, ateizacja, preferowanie konsumpcyjnego stylu życia i lekceważenie tradycje rodzime i rodzinne; odgrywa jednak w funkcjonalnym życiu istotną rolę kulturotwórczą.

W wielu rodzinach polskich występuje dwukulturowość. Jeden system kulturowy kształtuje się w środowisku rodzinnym wskutek wpływu nowych wzorów zachowań, nowych zwyczajów i wartości z uwarunkowań makrospołecznych. Przejawia się on z reguły w relacjach społecznych, pozarodzinnych, w środowisku lokalnym, zawodowym, politycznym. Drugi natomiast system kulturowy, nabyty we wspólnocie rodziny pochodzenia, realizowany jest we własnej rodzinie prokreacji, utrwalając i przekazując młodemu pokoleniu rodzinny system wartości, tradycje rodzinne, obyczaje, zwyczaje oraz normy zachowań, system poglądów, symboli i wewnętrznej komunikacji w relacjach między członkami rodziny.

Znaczenie rodziny współczesnej w obliczu zaburzeń socjalizacyjnych, funkcjonujących w makrospołecznych uwarunkowaniach, winno być ważnym środowiskiem, które w sposób świadomy i celowy tworzy własny, jednolity system składający się z różnych elementów kultury rodziny pochodzenia i nowych wartości i wzorów zachowań interpersonalnych, przejętych z pozarodzinnych formalnych i nieformalnych struktur społecznych.

Istota kulturotwórczej roli rodziny w poglądach L. Dyczewskiego [2003] wyraża się w różnych formach i sposobach. Do najważniejszych zadań w tych funkcjach rodzicielskich należą:

- włączanie nowych członków, szczególnie młodego pokolenia, w obszary kultury narodowej i ogólnospołecznej. Stanowi niejako pomost między środowiskiem domowym a dobrami kultury ogólnonarodowej.
- Tworzy i rozwija własny system kultury poprzez przyjmowanie hierarchii wartości, wzorów zachowań i norm społecznych.
- Zapewnia utrwalanie i kontynuację dorobku kulturowego funkcjonującego w społeczeństwie, chroni tradycje i wartości rodzinne przed deprecjacją wynikającą z nowej ideologii i dynamicznych zmian społecznych, gospodarczych i politycznych.
- Pełni funkcję selektywną, akceptując jedne elementy kultury makrospołecznej, odrzucając jednocześnie drugie elementy, które nie przystają do systemu kultury życia i funkcjonowania wspólnoty rodzinnej.

Rodzina, stanowiąca małą wspólnotę jej członków, niewspółmiernie intensywnie tworzy system kultury bycia w porównaniu z globalnym społeczeństwem. Intensywność kulturotwórcza środowiska rodzinne-

go spowodowana jest przede wszystkim takimi elementami, jak: atmosfera domu rodzinnego, intymność stosunków emocjonalnych między rodzicami oraz rodzicami i dziećmi, bliskość relacji społecznych, związki pokrewieństwa, długotrwałość i ciągłość oddziaływań rodzicielskich oraz wielostronność sytuacji w pierwszym i naturalnym środowisku domowym. Przekaz wartości i innych dóbr kultury w grupie rodzinnej odbywa się w sposób bezpośredni, z pewną siłą emocjonalną, dlatego przejmowanie przez młode pokolenie systemu kultury rodzinnej jest pełniejsze. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, iż przekaz elementów kultury życia rodzinnego nie odbywa się współcześnie jednokierunkowo tak, jak bywało w rodzinach minionych pokoleń. W środowiskach rodzinnych funkcjonujących w pierwszych dekadach XXI wieku daje się zaobserwować dwukierunkowość w przekazie elementów kultury wartości, zachowań, a szczególnie dóbr materialnych. Oznacza to, że nie tylko rodzice spełniają rolę kulturotwórczą, ale także ich dzieci, przede wszystkim w wieku młodszo-szkolnym, dojrzewania i starszym, mogą współcześnie wiele wносить do systemu kultury rodzinnej i kierować w stronę rodziców przekaz, tworząc w ten sposób ubogacone i wielostronne dobra kultury bycia i funkcjonowania rodziny. Pokolenia starsze (dziadkowie, rodzice) przekazują młodemu pokoleniu (dzieciom, wnukom) tradycje rodzinne, zwyczaje, religię, funkcjonujące normy społeczne, wzory zachowań, hierarchię wartości. Natomiast młode pokolenie wnosi do środowiska rodzinnego nowe wartości, nowe wzory zachowań, współczesne zwyczaje i dobra materialne.

W kształtowaniu systemu kulturotwórczego rodziny duże znaczenie przypisuje się zwyczajom domowym, obyczajom i tradycjom rodzinnym. Słuszny wyraża pogląd L. Dyczewski [2003], iż organizatorami i przekazicielami zwyczajów i obyczajów rodzinnych w Polsce są przede wszystkim starsze pokolenia, szczególnie matki i babcie. Od nich najbardziej zależy sposób funkcjonowania rodzinnej zwyczajowości i obyczajowości oraz emocjonalny klimat podczas uroczystości i świąt rodzinnych. W utrwalaniu i kulturowaniu zwyczajów rodzinnych jako istotnych elementów kultury domowej ważne miejsce zajmuje więź uczuciowa między członkami rodziny. Bliskość tych więzi i siła spójności w relacjach małżeńskich i rodzicielskich powoduje większe przywiązanie środowiska rodzinnego do podtrzymywania, a nawet rozwijania wartości kultury w postaci tradycji, obrzędów domowych, zwyczajów i norm zachowań.

Rodzina w swych symbolicznych zachowaniach, takich jak: rytuał powitania, pożegnania, dzielenia się opłatkiem w Wigilię Bożego Narodzenia, jajkiem w Wielką Sobotę, życzenia imieninowe, urodzinowe, świąteczne, noworoczne i inne, przejawiają uznawany system wartości kultury rodzinnej, utrwalają zwyczaje funkcjonujące w rodzinie pochodzenia swych rodziców. Do zachowań symbolicznych, przyjmowanych od minionych pokoleń, współczesne rodziny włączają nowe zwyczaje rodzinne w postaci: rocznicy ślubu, narodziny dziecka, roczek dziecka, dojście do pełnoletności (osiemnastka), rocznice okrągłych urodzin (40-tka, 50-tka itp.).

Istotne znaczenie w kształtowaniu kultury życia domowego mają z jednej strony zachowania członków rodziny, szczególnie rodziców, w codziennych interakcjach i przyjętym sposobie dialogu, z drugiej natomiast strony klimat rodziny tworzy zwyczaje, w tym i symboliczne zachowania w różnych uroczystych wydarzeniach i sytuacjach celebrowanych w rodzinie.

W przekazie kultury rodzinnej i narodowej w środowisku domowym istotne miejsce zajmują tradycje zakorzenione w minionych pokoleniach i utrwalane przez znakomitą większość współczesnych rodzin. Słuszny wyraża pogląd B. Dymara, iż „tradycja w szerokim tego słowa znaczeniu wciąż funkcjonuje w świadomości społecznej jako konkretna wartość. Mając związek z przekazywanym i przejmowanym systemem wartości, decyduje o całym mechanizmie współczesnego życia, w więzi społecznej zaś pełni rolę czynnika integrującego, asymilacyjnego oraz stymulującego” [Dymara 2000, s. 104]. W tradycji polskiego społeczeństwa do najbardziej rodzinnych świąt należą: Boże Narodzenie, Wielkanoc, Wszystkich Świętych, Dzień Zaduszny. Tradycje tych świąt obchodzone są w każdej rodzinie. Charakter uroczystości tych dni jest wydarzeniem doniosłym i bardzo rodzinnym. Przygotowanie do świąt w rodzinach polskich, tak w minionych pokoleniach, jak i współczesnych, rozpoczynają się na tydzień lub kilka dni wcześniej. Miłą tradycją tych świąt są spotkania najbliższych krewnych przy wspólnych posiłkach. Tradycyjne spotkania rodzinne są dobrą okazją do wspomnień rodziców i dziadków, które stanowią doskonalenie i utrwalenie więzi emocjonalnej między dziadkami, rodzicami, dziećmi i wnukami, a także służą pozyskiwaniu autorytetu dorosłych u dzieci. Tradycje rodzinne jednoczą wspólnotę członków, tworzą jej odrębność, intymność i niepowtarzalność.

Współczesne rodziny pochodzenia wprowadziły do systemu swej kultury rodzinnej nowe tradycje w postaci: Dnia Matki, Dnia Ojca, Dnia Dziecka czy też Dnia Babci i Dziadka.

Zarówno tradycje świąteczne, zakorzenione w biografii minionych pokoleń, jak i te współcześnie tworzone w rodzinach polskich, stanowią swoistą kulturę, w której rozwija się poczucie rodzinności, wspólnotowości, wzajemnej miłości, poszanowania i zrozumienia międzypokoleniowego. Podobny pogląd wyraża J. Raczkowska [1997], stwierdzając, że tradycje, obyczaje i związane z nimi obrzędy pełnią wobec całej rodziny oraz jej członków szereg istotnych funkcji. Czynią środowisko ich życia niepowtarzalnym i spójnym. Sprzyjają zaspokojeniu wielu istotnych potrzeb rodzinnych: ciągłości istnienia, więzi emocjonalnej i poczucia tożsamości.

Przekaz kultury w postaci tradycji, zwyczajów i obrzędów w środowisku rodzinnym winien być realizowany dwutorowo. Jako celowo i świadomie realizowane działania rodzicielskie skierowane w stronę dzieci, by przekazywać im dorobek minionych pokoleń w celu konieczności utrwalania i rozwijania wielostronnych tradycji i zwyczajów rodzinnych. Drugie działania rodzicielskie, które mieszczą się w obszarze socjalizacyjnym, dotyczą przekazywania dobrych, emocjonalnie korzystnych wzorów świętowania, obchodzenia tradycji religijnych i świeckich, przyjętych we wspólnocie rodzinnej, a także wiążą się z czynnym udziałem członków rodziny, w tym i dzieci, w przygotowaniach i organizacji wydarzeń rodzinnych, związanych ze zwyczajami, obrzędami i tradycjami przyjętymi i utrwalonymi w środowisku rodzinnym.

Tradycje i obyczaje przekazywane w rodzinie – w mniejszym stopniu zwyczaje, które mogą mieć charakter tymczasowy – mogą stanowić dla członków wspólnoty rodzinnej pewne swoiste niepisane zasady, które umacniają rodzinę, ich postawy, poglądy, zachowania, więzi między pokoleniami. Przekaz tej kultury rodzinnej dowodzi o znaczeniu rodziców, dziadków dla dzieci i wnuków, wartości tradycji, doświadczeń życiowych starszego pokolenia i przejmowania tych elementów kultury przez młode pokolenie oraz potrzeby jej utrwalania i rozwijania o nowe zwyczaje i wzory zachowania.

4. Uwagi końcowe

Każdy naród, region, środowisko lokalne i rodzina posiadają pewien zasób utrwalonej kultury w sferze zasobów materialnych, duchowych, systemu wartości, tradycji i zachowań. Swoistość i różnorodność elementów tej kultury tworzy pewien system, w którym zawarta jest historia społeczeństwa, a także biografia życia minionych i współczesnych rodzin. Kulturotwórcza rola środowiska rodzinnego należy do istotnych funkcji rodzicielskich, ponieważ przekazuje swym dzieciom (młodemu pokoleniu) nie tylko dzieje swojej rodziny, ale przede wszystkim kulturę życia, sposobu dialogu, wzajemnych relacji i stosunków społecznych, uznawanych wartości i wzorów zachowań we wspólnocie rodzinnej i środowisku społecznym.

Tradycje, obrzędy i zwyczaje zakorzenione w minionych pokoleniach i przekazywane w sposób bezpośredni współczesnym pokoleniom są niezmiernie istotnymi elementami kultury rodzinnej, które powodują jednocześnie wspólnotę członków, tworzą ciepłe ognisko domowe, przyczyniają się do intymności, odrębności i tożsamości wewnętrznej każdej rodziny. Można sformułować pogląd, iż kultura rodziny, jej tradycje, system wartości i zachowań decydują o kulturze i tożsamości narodu, jego kultury, poszanowania własnej historii, tradycji i spójności całego społeczeństwa.

W ostatnich dziesięcioleciach nastąpiły w różnych państwach, także i w Polsce, gwałtowne zmiany społeczne, polityczne, gospodarcze oraz kulturowe, w tym i aksjologiczne. Ustawicznie rozszerza się globalizacja wartości, wzorów zachowań, gospodarki, techniki i kultury, także tej symbolicznej.

Mechanizmy wolnego rynku, konkurencyjność w wielu obszarach życia społecznego, kult pieniądza, bogacenie się, osiąganie celów zawodowych, politycznych za wszelką cenę stają się coraz częstszym dążeniem zarówno pokolenia dorosłych, jak i młodzieży. Te komponenty życia ludzkiego powodują z jednej strony rozwój cywilizacji, massmediów, gospodarki i techniki, z drugiej natomiast strony zaburzają stosunki społeczne, relacje interpersonalne w różnych grupach społecznych, osłabiają więzi emocjonalne w społecznościach lokalnych, dokonują konfuzji wartości i wzorów zachowań ludzkich, szczególnie młodzieży.

Wymienione przemiany społeczne, występujące w globalnym społeczeństwie, niewątpliwie mają także niekorzystne konsekwencje dla

funkcjonowania rodziny polskiej. Mimo, że wspólnota rodzinna stanowi układ struktury zamkniętej, jednak dynamika i rozwój owych zmian społecznych powoduje osłabienie więzi uczuciowych w rodzinie, wzrost konfliktowości, atomizację członków, obniżanie autorytetu rodzicielskiego, zaniedbanie socjalizacyjne i opiekuńczo-wychowawcze dzieci i młodzieży w rodzinie.

Globalne zmiany w społeczeństwie, brak systemu polityki prorodzinnej, zaburzają często strukturę, funkcjonowanie, wartości i kulturę życia wspólnoty rodzinnej. Te niekorzystne sytuacje makrospołeczne i wewnątrzrodzinne kreują potrzebę wzmocnienia oraz uaktywnienia kulturotwórczej funkcji rodziny. Współczesne rodziny dokonują pewnych zmian w interpretacji przejętych z minionych pokoleń kultury życia rodzinnego, przede wszystkim w sferze hierarchii wartości, norm społecznych, wzorów zachowań, tradycji i uznawanych dotąd zwyczajów.

Modyfikacja tych elementów kultury rodzinnej może z jednej strony pełnić pozytywną rolę wzbogacając system zwyczajów, obyczajów, tradycji, zachowań i wartości w nowe formy i treści współczesnych uwarunkowań cywilizacyjnych w makrostrukturze społeczno-kulturowej i gospodarczej. Z drugiej strony istnieje niepokojące zjawisko ograniczania, a nawet eliminowania przez młodych wiekiem rodziców dorobku kultury rodzinnej, przekazanej przez rodzinę pochodzenia i minione pokolenia.

Kulturotwórcza rola rodziny będzie wypełniana wówczas, jeśli troszczyć się będzie o utrwalanie tradycji, wartości i zwyczajów przekazywanych z biografii minionych pokoleń i jednocześnie wprowadzać będzie nowe elementy kultury, wzbogacając dotychczasowy system życia rodzinnego.

Streszczenie Rodzina polska dokonuje pewnych zmian w interpretacji przyjętych z minionych pokoleń kultury życia rodzinnego, przede wszystkim w sferze życia rodzinnego, norm społecznych, wzorów zachowań, tradycji i uznawanych dotąd zwyczajów. Modyfikacja tych elementów kultury rodzinnej może z jednej strony pełnić pozytywną rolę, wzbogacając system zwyczajów, obyczajów, tradycji, zachowań i wartości. Z drugiej strony może doprowadzić do ograniczenia lub eliminowania dorobku kultury rodzinnej przekazywanej przez rodzinę pochodzenia.

Słowa kluczowe: rodzina, tradycje, przekaz wartości, kultura.

Summary: The Polish family is gradually changing the interpretation of traditional culture of family life, especially in the family life sphere, social norms, role models, traditions as well as customs. The modification of these cultural elements may, on the one hand, have a positive effects: enriching the system of customs, traditions, behaviours and values. On the other hand,

however, it may lead to limitations or eliminations of cultures brought by previous generations.

Key words: family, tradition, transfer of values, culture.

Bibliografia

Adamski F. (2002), *Rodzina. Wymiar społeczno-kulturowy*, Kraków.

Dyczewski L. (2003), *Rodzina twórcą i przekazicielem kultury*, Lublin.

Dyczewski L. (1993), *Kultura polska w procesie przemian*, Lublin.

Dymara B., Korzeniowski W., Ziemiński F. (2000), *Dziecko w świecie tradycji*, Kraków.

Kłóskowska A. (red) (1991), *Encyklopedia kultury polskiej XX wieku. Wiedza o kulturze*, Wrocław.

Kowalik S. (1994), *Szkic o koncepcjach socjalizacji* [w:] J. Brzeziński, L. Witkowski (red.), *Edukacja wobec zmiany społecznej*, Poznań-Toruń.

Raczkowska J. (1997), *Obyczaje i tradycje w rodzinie*, „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze”, nr 4.